

УДК 330.341.1:621.395

Петрашевська Ангеліна Дмитрівна

доктор економічних наук,

доцент кафедри економіки підприємства та корпоративного управління
Одеської національної академії зв'язку імені О.С. Попова**Галіус Ліна Сергіївна**

студент

Одеської національної академії зв'язку імені О.С. Попова

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті досліджені та узагальнені аспекти цифрової економіки, яка створює нові продукти та формує нові потреби, що відкриває значні можливості для створення і розвитку бізнесу, заснованого на нових технологічних рішеннях або бізнес-моделях, які не застосовувалися раніше. Діджиталізація економічних процесів впливає на інституціональні зрушення в економіці в напрямі повної її цифровізації, це довгохвильовий перетворювальний процес соціально-економічного та авангардного характеру розвитку структурних одиниць, який проявляється в досягненні пікових показників інноваційного розвитку.

Ключові слова: діджиталізація, бізнес, цифрова економіка, цифровізація, цифрові технології, глобальний цифровий простір.

Постановка проблеми. В умовах третьої хвилі глобалізації важливу роль в розвитку країн відіграє діджиталізація економічних процесів, найголовнішим фактором якої є інформація та знання, а також шляхи доступу до них. Цифрова економіка або діджиталізація економічних процесів, це не окрема галузь, а віртуальне середовище, яке доповнює нашу реальність. Все частіше цифрова економіка переплітається з традиційною економікою, роблячи чітко розмежування все складнішим. Цифрові технології, що з'явилися протягом останнього десятиліття, допомагають знайти джерела підвищення ефективності та можливості стрімкого конкурентного розвитку підприємств. Водночас, вони вимагають змінити існуючі моделі управління, переформувати комунікації, технології та організаційну структуру підприємств на основі нових цінностей, пріоритетів та орієнтирів, що гуртуються на партнерстві, клієнтоорієнтованості, інноваційності та синергії. Це обумовило актуальність обраної теми дослідження та її вибір.

Постановка завдання. Мета наукової роботи полягає в дослідженні діджиталізації економічних процесів та виявленні їх переваг та недоліків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «діджиталізація» походить від англійського «digitalizations» і в перекладі означає «оцифрування», «цифровізація», або ж «приведення в цифрову форму». Разом із тим сьогодні вітчизняні науковці дедалі частіше послуговуються значимим терміном, спираючись на вимоги практичної транскрипції, а тому широкого поширення набули терміни «діджиталізація», або ж «дігіталізація». Такий підхід має низку переваг, оскільки термін «дігіталізація», за слушним зауваженням К. Лапіної-Каратасюк, охоплює більш широкий спектр значень, ніж його синонім «цифровізація», це пов'язано з тим, що саме в європейській та американській дослідницькій традиції наслідки переходу від аналогового до цифрового типу кодування інформації стали вивчатися не просто як технологічний, але й як соціальний, культурний та антропологічний процеси [1].

Діджиталізація, за Ж.-П. де Клерком, полягає у використанні цифрових технологій та даних (оцифрованих (діджиталізованих) та існуючих у цифровій формі спочатку) з метою одержання прибутку, поліпшення бізнесу, зміни/трансформації бізнес-процесів та створення належного середовища для їх реалізації, в основі якого – використання цифрової інформації [2]. Для впровадження у господарську діяльність діджиталізація розглядається насамперед як уможливлення, поліпшення та перетворення бізнес-операцій, бізнес-функцій, бізнес-моделей/процесів та усієї діяльності в цілому через застосування цифрових технологій та більш широке використання перетворених у знання цифрових даних із метою одержання певних переваг. Якщо при діджиталізації йдеться переважно про системи даних, то в рамках процесу діджиталізації головна увага приділяється системам інформування та взаємодії, посиленням за допомогою оцифрованих даних та процесів [3].

В епоху цифрової економіки основним ресурсом є невичерпна, точна, надійна, правдива та своєчасна інформація. Основним місцем для розвитку цифрової економіки є віртуальна мережа безмежного Інтернету. Цифровізацію варто розглядати як інструмент, а не як самоціль. При системному державному підході «цифрові» технології будуть стимулювати розвиток відкритого інформаційного суспільства як одного з істотних факторів підвищення продуктивності, економічного зростання, створення робочих місць, а також покращення якості життя громадян України.

Проблема формування нових моделей економік, серед яких і цифрова економіка, активно дискутується у вітчизняній науковій літературі, зокрема у працях Л. Кіт, С. Коляденко, І. Маліка. Авторами обґрунтовані основні понятійні категорії та методичні підходи щодо визначення базисних складових сучасних моделей економічного розвитку та способів впровадження в економічне середовище інструментів цифрової економіки на сучасному етапі. Проте, недостатньо виявленими є переваги та недоліки діджиталізації економічних процесів [4; 5; 6].

Цифрова економіка надає можливість реалізації висококонкурентної продукції з високою доданою вартістю, створенню робочих місць нової якості, пошуку ефективних рішень соціальних, культурних та екологічних завдань. Розвинені країни приділяють велику увагу щодо гармонійного розвитку системоутворювальних елементів цифрової економіки, інформаційного суспільства та економіки знань.

Основними продуктами цифрової економіки є ті ж самі товари і послуги традиційної економіки, що надаються за допомогою комп'ютерного обладнання і цифрових систем на кшталт глобальної мережі Інтернет. Це має свої переваги, головною з яких є підвищення доступності звичайних користувачів до товарних ринків чи ринків послуг, а не лише великих компаній, зниження трансакційних витрат, підвищення ефективності і конкурентоспроможності підприємств.

Глобальний цифровий простір динамічно розвивається під впливом активної інвестиційної діяльності провідних країн світу та агресивної політики найбільших інформаційно-технологічних (ІТ) компаній світу. Спостерігаються структурні зрушення на ринку капіталу у таких напрямках [7]:

По-перше, спостерігається тенденція зростання інвестицій у глобальні проекти на основі формування консорціумів та інтеграційних угруповань за участю країн-лідерів та країн, що інтенсивно розвиваються.

По-друге, глобальні інвестиційні потоки спрямовуються як в технології «масового попиту» (інтернет-ігри, електронну комерцію), так і в технології зберігання масивів баз даних, що веде до монополізації глобальних компаній на інтелектуальний капітал та інформаційний цифровий простір.

По-третє, розвиток глобального та локальних цифрових ринків створює сприятливі передумови для країн з високим рівнем освіти населення та рівнем інформатизації національних економік.

Масовий доступ до інтернету змінив механізми ведення бізнесу. Комунікація між підприємцем та споживачем пришвидшилася в рази, а розширення можливостей для вибору в мережі передало владу в руки покупця. Бізнес орієнтується на людину і враховує її навіть найменш помітні інтереси, що впливає на значну вигоду для виробника послуг та товарів. У цьому випадку замість «цифрова економіка» вживають термін економіка на вимогу (on-demand economy).

Дослідження Світового банку визначило вплив цифрових технологій на малозабезпечених та незабезпечених працюючих та споживачів за такими напрямками як:

- створення робочих місць;
- підвищення продуктивності праці;
- переваги для споживачів.

В умовах цифрової економіки людський капітал та інформаційні технології відіграють вирішальну роль в забезпеченні сталого розвитку економіки. У зв'язку з цим підготовка висококваліфікованих фахівців з врахуванням потреб ринку та сучасних тенденцій розвитку цифрових технологій, ефективно впровадження яких супроводжується прискоренням економічного зростання, збільшенням кількості робочих місць, підвищенням якості послуг, набуває особливого значення.

Розвинена цифрова інфраструктура – основа розвитку цифрової економіки. Однак, сама цифрова інфраструктура – це не лише телекомунікації, вона включає комплекс технологій, продуктів та процесів, котрі забезпечують обчислювальні, телекомунікаційні та мережеві можливості та працюють на цифровій (а не на аналоговій) основі. Однак, як свідчить рейтинг Всесвітнього економічного форуму (WEF) щодо технологічного розвитку, який включає дві складові – технологічну адаптацію та використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), Україна в 2016-2017 рр. посіла лише 85 місце серед інших країн. Зауважимо, що для оцінки рівня використання ІКТ при визначенні рейтингу WEF використовують чотири показники: кількість інтернет-користувачів – 80 місце (у 2015-2017 рр.), підключення до широкосмугового Інтернету – 64, пропускна спроможність Інтернету – 68, мобільні підключення до широкосмугового зв'язку – 131.

В умовах діджиталізації економічних процесів робочі місця перестають бути прив'язаними до фізичних місць. Вони стають «цифровими», віртуальними, мобільними, тобто такими, що не потребують постійного перебування працівника на робочому місці. Концепція «цифрових робочих місць» поширюється надзвичайно швидко у бізнес-середовищі та позитивно сприймається переважною більшістю працівників, яким подобаються гнучкі способи роботи, можливість працювати вдома, на відпочинку, тобто з будь-якого місця.

Цифрове робоче місце сприяє гнучкості в методах виконання посадових обов'язків державними службовцями, стимулює їх спільну роботу та взаємодію, підтримує децентралізовані та мобільні робочі середовища, передбачає вибір технологій для роботи. Перевагами цифрових робочих місць є зменшення витрат на апаратне забезпечення, офісні приміщення, відрядження, тощо. Цифрова економіка сприяє появі прошарку підприємств, які спочатку своєї діяльності використовують бізнес-підходи, які народилися на стику хайтека і бізнесу – інтернет-формат.

У столітті цифрових технологій з'явилася можливість вибудовування нескінченної кількості горизонтальних зв'язків між виробником і споживачем через сайти компаній і соціальні мережі, незалежно від розміру бізнесу. Якщо обов'язковою умовою зниження реалізаційних ризиків підприємства, що працює в індустріальній економіці, було фінансування виробником дорогих маркетингових досліджень, націлених на виявлення смаків і уподобань споживчої аудиторії, то цифрова економіка багато в чому спростила і значно здешевила цей процес. Використання ІТ дозволяє не тільки визначати бажання покупців щодо вироблених благ, а й безпосередньо залучати споживачів до процесу створення нової вартості. Цифровою економікою позначений новий етап у розвитку взаємин між виробником і споживачем, пов'язаний з виробництвом індивідуального товару, продукції або послуги.

Цифрова економіка дозволяє знаходити нові можливості як у створенні продукту, так і в презентації його можливому покупцеві. Причому,

конкурентні переваги у цій сфері отримують нові форми кооперації – так звані «технологічні платформи». Шлях цифрової трансформації та успіх цифрової економіки залежить від спільних зусиль держави, бізнесу. І це не просто автоматизація виробництва та виробничих процесів. В першу чергу, це зміни в бізнес-моделі, стратегії розвитку, перегляд бізнес-середовища та правил в яких працює бізнес. Сьогодні застосування цифрових технологій дозволяє швидше знаходити шляхи подолання кризового стану та адаптуватися в реальній економіці [8].

Таким чином до переваг цифрової економіки можна віднести:

- нові вражаючі технології, прорив в штучному інтелекті (ШІ) та інтернет-покупки;
- нові функції, можливості спілкування, прискорення комунікацій і платежів, новий рівень комфорту;
- нові ринки, нові бізнес-моделі, нові великі компанії, нові масові сервіси і інформаційні послуги;
- зростання продуктивності праці, зростання ефективності, впровадження ШІ, автоматизація, роботизація;
- економіку обміну, зникнення посередників, підвищення швидкості і стандартизації послуг, модернізація медицини, освіти, транспорту та сфери послуг;
- велику кількість даних, аналіз персональних даних, електронна ідентифікація і аутентифікація особистості;
- інвестиції, стартапи, нові гроші, нові індустрії.

У дослідженні Global Center for Digital Business Transformation відзначається, що «в найближчі 5 років цифрова революція витіснить з ринку 40% підприємств, які зараз займають лідируюче положення в галузі, якщо вони не здійснять цифрову трансформацію». Адже Internet, мобільні технології і обчислювальні можливості розвиваються дуже швидкими темпами.

Проникнення чужих ІТ-технологій в усі аспекти життя і діяльності, значно обмежує наш суверенітет і підвищує його вразливість. Створюються реальні загрози для національної кібербезпеки у таких напрямках як:

- фінанси;
- транспортна та енергетична інфраструктура;
- управління економікою;
- соціальний «інжиніринг»;
- моделювання.

Також роботизація виробництв і послуг на порядок збільшує рівень безробіття. Багато хто з нинішніх професій і компетенцій, через не затребуваність, взагалі зникають, що не сприяє соціальній гармонії. Крім того існує проблема енерговитрат, фахівці стверджують, що до 2030 року людство споживатиме на 50% більше енергії. Нове цифрове виробництво збільшує енергоспоживання вже

на етапі впровадження, електрика потрібна і для того, щоб забезпечити діяльність інтернетом.

Наприклад у 2010 році відключення енергії тривалістю 0,07 секунди викликало зупинку заводу з виробництва мікросхем Toshiba і пошкодило 20% всієї продукції. У 2018 році енергозалежних пристроїв на світових виробництвах стало ще більше. Усі IoT-датчики, роутери, програмовані контролери в разі відключення енергії, зупиняться.

Виробництво майбутнього зобов'язано мати власні генератори енергії або потужності для їх зберігання. Якщо місце розташування дозволяє розмістити альтернативні джерела енергії, має сенс розглянути їх впровадження. Наприклад, завод Tesla Motors в Неваді працює тільки на сонячних і геотермальних потужностях, а Procter & Gamble в Техасі – на вітрової енергії. До 2025 року Німеччина скоротить 13% робочих місць через впровадження технологій автоматизації цифрового виробництва. Решта працівників повинні будуть перекваліфікуватися [9].

Викладене показує, що до недоліків цифрової економіки, можна віднести:

- швидке зниження продуктивності праці від впровадження нових технологій;
- зменшення чисельності працюючих у зв'язку з їх незатребуваністю;
- зростання нерівномірності в розподілі доходів на період підвищення кваліфікації працюючих до потрібного рівня кваліфікації;
- великі зміни в регіональній структурі розміщення продуктивних сил, необхідність в освіті та кваліфікаціях персоналу, інфраструктурі.

Зроблений аналіз переваг та недоліків діджиталізації економічних процесів показує що:

- з одного боку нові технології – це новий технологічний уклад, нова цифрова економіка, нове обличчя традиційної індустрії і сільського господарства, державного управління;
- з іншого боку нові технології можуть привести до нової стадії цифрової колонізації.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вище викладене можна дійти, що діджиталізація економічних процесів дозволяє швидко адаптуватися в реальній економіці та знайти шляхи подолання кризового стану. Використання нових технологій в сфері економіки, які названі вченими як «цифрова економіка», дозволить краще та ефективніше використовувати знання ринкової економіки для вирішення економічних проблем країни та світу. Крім того, цифрова економіка виступає основою розвитку економіки держави, системи державного управління, бізнесу, соціальної сфери тощо. Як усім явищам, цифровий економіці притаманні специфічні їй переваги та недоліки які у будь-якому разі потрібно мати на увазі.

Література:

1. Словарный запас: дигитализация. URL: <http://www.strelka.com/ru/magazine/2015/02/03/vocabulary-digitalisation> (дата звернення: 05.02.2019).
2. De Clerck J.-P. Digitization, digitalization and digital transformation: the differences. URL: <https://www.i-scoop.eu/digitization-digitalization-digitaltransformation-disruption> (дата звернення: 05.02.2019).
3. Куприна К.А. Диджитализация: понятие, предпосылки возникновения и сферы применения. // Вестник научных конференций. Качество информационных услуг: по материалам международной научно-практической конференции 31 мая 2016г. – Тамбов, 2016 – №5-5 (9). – С. 259-262.

4. Кіт Л.З. Еволюція мережевої економіки / Л.З. Кіт // Вісник Хмельницького національного університету. – Економічні науки. – 2014. – № 3. – Т. 2. – С. 187-194.
5. Коляденко С.В. Цифрова економіка : передумови та етапи становлення в Україні та світі / Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 6. – С. 105-110.
6. Малік І.П. Тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні / І.П. Малік // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2013. – Випуск 1 (14). – С. 25-34.
7. Петрашевська А.Д. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку сфери інфокомунікацій: [монографія] / А.Д. Петрашевська. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 234 с.
8. Петрашевська А.Д. Економічні аспекти розбудови інформаційної інфраструктури телекомунікацій / А.Д. Петрашевська // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць – Вип. 31 – Одеси: ОДЕУ, 2008. – С. 312-318.
9. Top global market trends and predictions for 2016 and beyond / KPMG // Key findings from KPMG's Global Sourcing Advisory 4Q2015 Pulse Survey, February 2016. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/02/top-global-market-trends-and-predictions.pdf>.

Петрашевская Ангелина Дмитриевна

доктор экономических наук,
доцент кафедры экономики предприятия и корпоративного управления
Одесской национальной академии связи имени А.С. Попова

Галиус Лина Сергеевна

студент
Одесской национальной академии связи имени А.С. Попова

ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ ДИДЖИТАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Аннотация

В статье исследованы и обобщены аспекты цифровой экономики, которая создает новые продукты и формирует новые потребности, создает возможности для создания и развития бизнеса, основанного на новых технологических решениях или бизнес-моделях, не применявшихся ранее. Диджитализация экономических процессов влияет на институциональные сдвиги в экономике в направлении полной ее цифровизации, это длинноволновый преобразовательный процесс социально-экономического и авангардного характера развития структурных единиц, который проявляется в достижении пиковых показателей инновационного развития.

Ключевые слова: диджитализация, бизнес, цифровая экономика, цифровизация, цифровые технологии, глобальное цифровое пространство.

Petrashevskaya Angelina Dmytrivna

Doctor of Sciences in Economics
Department of Enterprise Economics and Corporate Management
Odessa National Academy of Telecommunications named after A.S. Popov

Halius Lina Sergeevna

Bachelor Student
Odessa National Academy of Telecommunications named after A.S. Popov

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF DIGITALIZATION OF ECONOMIC PROCESSES AT THE MODERN STAGE

Summary

The article explores and generalizes aspects of digital economy, which creates new products and formulates new needs that open up significant opportunities for the creation and development of business based on new technological solutions or business models that had not been used before. Digitalization of economic processes i.e. institutional changes in the economy in the direction of its full digitalization is the long-wave transforming process of socio-economic avant-garde character of the development of structural units, which manifests itself in reaching the peak indicators of innovation development.

Key words: digitalization, business, digital economy, digitalization, digital technologies, global digital space.